

KIMŰVELT EMBERFŐK KÉPZÉSE A TUDOMÁNY SZOLGÁLATÁBAN

ESEMÉNYEK A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KARA GAZDÁLKODÁSTANI DOKTORI ISKOLÁJÁNAK TÖRTÉNETÉBŐL

EDUCATING ACCOMPLISHED RESEARCHERS SERVING SOCIAL SCIENCES,

EVENTS FROM THE HISTORY OF THE DOCTORAL SCHOOL OF THE FACULTY OF BUSINESS AND ECONOMICS OF THE UNIVERSITY OF PÉCS.

KISPÁL-VITAI ZSUZSANNA¹

A tanulmány a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kara Gazdálkodástani Doktori Iskolájának történetéből mutat be lényeges eseményeket. Bemutatja a kezdeti elképzelések megvalósulását, a Doktori Iskolában folyó oktatás alapelveit, és a megvalósulás folyamatait. Megismerteti az olvasót a képzés szerkezetével, a használt oktatásmódszertannal, és az alkalmazott minőségbiztosítási módszerekkel. Feltárja a képzési program fejlődését, és a jövő kihívásait. A cikk az iskola jövőképevel zárul, az elkövetkező években is törekedni fog arra, hogy gazdálkodástudományok területén jól képzett, a munkájukat igényesen végző, a tudomány iránti tisztelettel és alázattal dolgozó kutatókat, kiművelt emberfőket képezzen.

The article describes some critical events from the history of the Doctoral School of Business Administration of the Faculty of Business and Economics of the University of Pécs. It explains how the initial ideas were implemented, the governing principles of teaching, and the processes of realization. It shows the structure of doctoral education, the used teaching methodology, and quality assurance processes. The article reveals how the program developed and what are the challenges of the future. It closes with the vision; the school will strive to educate accomplished researchers in the field of business, who are ready to work ambitiously with the necessary respect and humility towards knowledge.

1. A KEZDETEK – A 90-ES ÉVEK

Az 1990-el kezdődő gazdasági és társadalmi változások a felsőoktatásban is széleskörű lehetőségeket biztosítottak az intézményeknek a fejlődésre, a szerepük újra meghatározására, a képzések tartalmának és szerkezetének átalakítására, hogy megfeleljenek a kor követelményeinek. A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kara 1994-ben fiatal egyetemi kar volt. Önálló létét 1975-ben kezdte meg, amikor a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem kihelyezett tagozata helyett már önálló egyetemi karrá vált a Janus Pannonius Tudományegyetemen. A fiatal karon

¹ egyetemi docens, Közgazdaságtudományi Kar, Pécsi Tudományegyetem

sok fiatal oktató dolgozott, akik képesek voltak élni ezzel a nagy lehetőséggel, volt elképzelésük arról, hogyan képzelik el a saját és a munkahelyük jövőjét. A képzések tartalma és később formájuk is alapvetően alakult át, az akkor még öt éves képzéstől a doktori címhez vezető útig. A tanulmányban a PhD – címet adó doktori iskola történetéből mutatunk be néhány jellegzetes mérföldkövet. Ez a tanulmány elsősorban a magyar nyelvű képzésről szól, az angol nyelvű doktori képzés külön elemzést igényel.

A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kara 1994-ben alapította a Gazdálkodástani Doktori Iskolát a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság engedélyével. Az alapítási jogi háttérét az akkor megjelent Felsőoktatási Törvény [1993. évi LXXX. törvény] biztosította, mely kimondta, hogy a felsőoktatási intézmény kizárólagos joga „egyetemi és főiskolai szintű alapképzés, szakirányú továbbképzés és doktori, illetve mesterképzés folytatása”. Itt határozta meg először a jogalkotó a doktori képzések jogi kereteit. Fontos változás volt ez a megelőző gyakorlathoz képest, mivel már nem a Tudományos Minősítő Bizottság, hanem az egyetemek váltak jogosulttá doktori képzés folytatására, és a cím megítélésének joga is hozzájuk került. Az akkor még Janus Pannonius Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kara a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemmel együtt nyújtott be pályázatot az Ideiglenes Országos Akkreditációs Bizottsághoz Gazdálkodástani PhD program indításáról. Az új programban alapítóként még a Magyar Tudományos Akadémia Ipar- és Vállalatgazdaság-kutató Intézete is részt vett volna. [Pályázat... 1993]

A program alapítása már egyetemenként történt, és nem valósult meg az, hogy a fokozatot több egyetem adja ki közösen.

Az 1993-as igen részletesen kidolgozott, minden oktatási, szervezési kérdésre kiterő pályázat a képzés szerkezetére mind a mai napig érvényes alapelveket határozott meg. Ezeket az alapelveket a képzés célja döntötte el: a tehetséges fiatal szakemberek önálló kutatásának elősegítése, a legmagasabb szintű szakmai ismeretek és kutatási módszerek átadása.

A program el is indult 1994-ben 14 nappali tagozatos és levelező hallgatóval. Az induláskor volt lehetőség egyéni felkészülésre is, 12 hallgató kezdte meg a felkészülést ebben a formában.

2. A DOKTORI KÉPZÉS SZERKEZETE – PROGRAMTERVEZÉS ÉS FEJLESZTÉS

A Közgazdaságtudományi Kar magyar nyelvű doktori képzésének kialakításában alapvető szerepet játszott az innováció és a kiemelkedő tehetségek gondozásának igénye. Az innovációt az OECD honlapján az Oslo kézikönyv alapján 4 típusba sorolják: termék, folyamat, marketing és szervezeti innováció. [OECD, 2018]

A kidolgozott program olyan új oktatási termék volt, amely Magyarországon még nem létezett, a PhD képzést megelőző kandidátusi folyamatban nem voltak olyan kurzusok és követelmények, mint a PhDképzésben. Teljesen újonnan kellett kifejleszteni a legmagasabb tudományos képzés tartalmát, a tanítás módszertanát és a számonkérés módját. Mindez termék és folyamat innovációnak is tekinthető.

A program átfogó modellje ötvözte az angol és amerikai PhD programok jellegzetességeit, a dokumentáció szerint tudatosan törekedve erre. [Pályázat...1993]

1. ábra Képzési struktúra

Forrás: Pályázat, 1993

A képzésnek három szintje volt, és van ma is. Az első szint az alapozó tárgyak körét foglalja magában. Kötelező módszertani és látókörbővítő, valamint szükség szerint szintre hozó oktatást biztosít. Ezekre azért van szükség, mert a felvett hallgatók nem feltétlenül egyenesen a mester-szintű képzésről jöttek, vagy a program kezdetén még más tudományos háttérrel is rendelkeztek. A nem közgazdász diplomával rendelkező hallgatóknak kötelezően el kellett végezniük a Közgazdaságtudományi Kar Master of Business Administration programját, mely szakirányú végzettséget nyújtott, és megalapozta a PhD programba való belépést. (Az MBA képzésben azoknak is részt kellett venni, akik közgazdászok voltak ugyan, de 10 évnél régebbi diplomával rendelkeztek.) A jelenleg működő programba már nem képes más tudományterületről érkező jelölt belépni, mivel a törvényi előírások ezt nem teszik lehetővé.

A képzés második szintjén a hallgatók a saját kutatásukhoz szükséges ismereteket szerzik meg egy bizonyos szakterületen. A harmadik szinten van az egyéni kutatás és a disszertáció megírása, ahol már nincsen iskolarendszerű képzés, így a témavezetőre és a hallgatóra hárul a munka elvégzésének a felelőssége, és igen nagyfokú az önállóság.

A program innováció abban is megnyilvánult, hogy a tervezéskor igen nagy szerepet szántak az alapító intézmények akkor induló külügyi kapcsolatainak. Az első programtervben kötelező jelleggel szerepelt a második évben egy külföldi tanulmányút. Ennek célja a szakirodalom kutatás és a saját kutatási program kidolgozása lett volna. Az 1990-es évek elején még nem volt internet, a színvonalas szakirodalom elérése nagyon drága és bonyolult volt. Két lehetőség állt a hallgató előtt, vagy elmegy külföldre, ahol a könyvtárak színvonala elérte a program által kívánt magas szintet, vagy drága pénzért és nehézkes adminisztratív folyamatok kíséretében megveszi a kívánt forrásokat, könyveket és szakfolyóiratokat. Mivel az anyagi lehetőségek szintén korlátozottabbak voltak, mint a 21. század elején, még az intézmények számára is, a külföldi utazások szervezése igen logikus lépés volt.

Az 1990-es évek elején az Európai Bizottság létrehozta a TEMPUS programot azzal a céllal, hogy a kelet-európai felsőoktatási intézményeket beintegrálja az európai felsőoktatási térségbe. [Hagan, 2016] A Janus Pannonius Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kara igen sikeres volt a TEMPUS programok írásában és menedzselésében. 1995-ben a budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemmel együtt részt vett partnerként a PhD képzés továbbfejlesztése érdekében írt programban. Ennek a TEMPUS programnak a keretében pécsi hallgatók is utazhattak. A teljesség igénye nélkül voltak hallgatók a mannheimi egyetemen, a University of Cambridge-en, a milánói Bocconi egyetemen, a rotterdami Erasmus egyetemen. A PhD hallgatók külföldi utazási lehetőségei változatlanul igen gazdagok, de a kiutazás a jelenlegi programban inkább gondot okoz, mint örömet. A kötelező külföldi utazás nem lett része soha a PhD programnak, de az évek során a kari vezetés és a program vezetése is igen nagy súlyt helyezett a hallgatók utazásának támogatására. A 2009-ben készült önértékelés szerint az iskola fennállása óta 2009-ig 30 hallgató vett részt a mobilitási programokban, és a résztvevők 90%-a fokozatot is szerzett. [Bélyácz, 2009]

A tantárgyi struktúra az évek során a tapasztalatokkal fejlődött és egyre kiforrottabb jelleget mutatott. Ami nem változott az elmúlt 25 évben az a minőségi oktatás követelménye, és a beépített minőségbiztosítási elvek. A vizsgák követelményrendszere, a beadandók minőségi követelményei az évek során ugyanazt a magas színvonalat képviselik.

Az oktatás fontos részét alkotja a kutatói fórum, ahol a hallgatók bemutatják kutatási tervüket vagy eredményeiket. A fórumon való részvétel kötelező, nélküle nem lehet abszolutóriumot szerezni. A hallgatók egy 15 perces előadást tartanak és válaszolnak a közönség kérdéseire. Mind az oktatók, mind a hallgatók hasznos feladatnak tartják ezt a lehetőséget, mivel a tudományos segítség mellett az előadói és vitakészséget is fejleszti.

Noha a PhD program hagyományos oktatásmódszertannal dolgozik, előadás és szeminárium keverékével, megjelennek benne a modern oktatástechnológia elemei is, a szoftverek és a tükrözött osztályterem használata is. Az oktatás filozófiája alapvetően konstruktivista, [Murphy, 1997.] a tudás a tanár és a diák együttműködésével a közös munka során keletkezik, és nem feltétlenül fogadják el az egyetlen objektív valóság eszméjét. Az ilyen oktatás igen nagy terhet ró mind a tanárra, mind a diákra. Nem elég a tételes tananyag szakszerű előadás keretében történő ismertetése a tanár oldaláról, és ennek jegyzetelése, valamint megtanulása a diák részéről. Itt mindkét félnek igen alaposan kell ismernie a tananyagot, és ez csak az első lépés a tudás átadás folyamatában. Ha Bloom taxonómiáját tekintjük, [Armstrong, 2019] az analízis, a gondolatok közötti kapcsolatok megtalálása, az eltérő álláspontok összevetése, jó kérdések feltétele az anyagról a munka kezdete az órán. Ezek után a tanár és diák közötti beszélgetésben értékelődik az ismeret, és ha mindkét fél elkötelezett, bekövetkezhet új gondolatok keletkezése. Az ilyen órák segítik a hallgatót abban, hogy kutatóként jó kérdéseket tegyen fel, hogy megszeressen előzőleg általa nem igazán ismert és kedvelt tudományterületeket.

A matematikai megalapozású tárgyaknál az objektivista tudomány szemlélet a jellemző, a kvantitatív módszertani megalapozás igen nagy hangsúlyt kap az oktatás során.

Valamennyi tantárgy és a program felépítése azt az igényt elégíti ki, hogy a hallgatók megkapják a lehető legmagasabb szintű tudományos ismereteket, és egyúttal meg is szeressék azt a tudományterületet, ahol később kutatni szándékoznak.

A program nemcsak tudományos ismereteket közvetít, hanem hangsúlyosan a kutatáshoz szükséges képességek (skill development) fejlesztésére is törekszik. A kezdetektől vannak olyan tantárgyak, amelyek kifejezetten a kutatási készségeket fejlesztik, de a készségfejlesztés nemcsak

ilyen módon van jelen a programban. Valamennyi tantárgy, majd később az önálló kutatási folyamat is hozzájárul a hallgatók készségfejlesztéséhez többféle eszközzel. Ilyenek például a nagy mennyiségű információ szoros határidővel való feldolgozásának követelménye, a beadandó beszámolók megfelelő ütemezésének a kötelezettsége, a csoportmunka elősegítése és megkövetelése, a beszámolók megkövetelt tudományos színvonalának kötelező volta. A megkövetelt terhelés tudatosan igen szigorú, nemcsak a tanulási időszakban, hanem az önálló kutatás időszakában is.

3. MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS

A Közgazdaságtudományi Kar minőségbiztosítási politikájának megfelelően a PhD program is elkötelezett a minőségi oktatás iránt [Schepp, 2018]. A minőségbiztosítási elveket a program kezdetén beépítették az oktatás és számonkérés rendszerébe.

Az oktatás fizikai feltételrendszere folyamatosan fejlődött az évek során, a könyvtár és a számítógépes termek az elmúlt húsz évben egyre magasabb színvonalúak lettek. A Tudásközpont 2010-es megnyitása óta a hallgatók integrált könyvtári szolgáltatásokhoz juthatnak. A könyvtár fizikai állományán kívül rendszeresen bővül a digitális szolgáltatások köre, rendszeresen bővítik az adatbázisokat. A Közgazdaságtudományi Kar az európai uniós projektek keretében folyamatosan gyarapítja a könyv- és adatbázis állományt, nemcsak az évi rendszeres kari hozzájárulással, de az egyes projektvezetők egyéni beszerzéseivel is. A számítógépes munkahelyek száma rendszeresen növekedett az évek során, a program kezdeti hallgatóelhelyezési problémái is megoldódtak a PhD hallgatói munkaszoba kialakításával, ahol nyugodt munkakörülményeket tudnak biztosítani számukra. Itt szabad számítógépek is találhatóak internetkapcsolattal, de a saját gépek használatára is lehetőség van.

Az emberi erőforrás folyamatos fejlesztése a program kezdetektől kifejezett célja, nemcsak a hallgatók, de az oktatók szempontjából is.

A PhD programon oktatók tudományos fejlődéséhez a Kar külügyi kapcsolatai rendszeres lehetőségeket nyújtottak, már a kezdetektől, amikor az első PhD TEMPUS keretében 15 oktató utazhatott külföldi tanulmányútra. Az Erasmus program ezt a továbbképzési és kapcsolatépítési lehetőséget továbbfejlesztette, az oktatói mobilitás rendszeressé vált.

A Közgazdaságtudományi Kar MTA kutatóhely, számos nemzetközi és hazai kutatási projekt színhelye, ahová a PhD hallgatók szabadon becsatlakozhatnak. Két folyóiratot ad ki a Kar, a *Sigma* matematikai-közgazdasági folyóiratot és a *Marketing és Menedzsment* marketing fókuszú folyóiratot. A <https://ktk.pte.hu/hu/tudomany> kari honlap 2019 májusában 10, a Kar munkatársai által szervezett konferenciát ajánl, ahol a saját doktorandusz hallgatói előadhatják kutatási eredményeiket.

4. FEJLŐDÉS ÉS VÁLTOZÁSOK AZ ELMÚLT 25 ÉV ALATT

A Gazdálkodástani Doktori Iskola folyamatosan működik 25 éve, és ez alatt az idő alatt 130 hallgató szerzett fokozatot. Az iskola befogadó és innovatív jellege tükröződik a megvédett témák sokszínűségében, és a hallgatók igen eltérő tudományos háttérében is. Nemcsak üzleti ismeretekkel, hanem közgazdaságtani témákkal foglalkozó hallgatók is sikeresen védték meg a disszertációjukat. A 130 fokozat magában foglalja a külföldi hallgatókat is, mivel a nemzetközi PhD program a magyar program része.

A sikeresen végzettek mellett a program egyik lényeges feladata a nem teljesítők és tanulmányait sikertelenül befejezők számának csökkentése. A nem teljesítés az évek során igen súlyos gondná vált, amelynek okai nem csak a doktori iskola igen magas szintű követelményeiben találhatók.

A belépő hallgatók őszinte lelkesedéssel indulnak a tudományos karrier felé, de igen sokan még az abszolutóriumig sem jutnak el. Az okok között meg kell említeni, hogy a hallgatók nagy része teljes munkaidőben dolgozik, és a magas követelményeket mind a munkahelyeken, mind a doktori iskolában csak azok képesek teljesíteni, akik kivételes elkötelezettséggel rendelkeznek a tudományos munka iránt, és megfelelő szinten van a szorgalmuk. Az iskola felvételi bizottsága gondosan válogatja meg a hallgatóit, és a képzés hírneve is segít abban, hogy csak a kiváló képességű hallgatók kerülnek be a képzésre. Az igényes képzés önszelekciót hajt végre, aki nem érez magában megfelelő szintű elhivatottságot és nem gondolja, hogy képes megküzdeni a nehézségekkel, az nem is jelentkezik. Ennek ellenére igen sokan kihullanak. Ebben nemcsak a magas követelmények játszanak szerepet.

Az elmúlt 25 évben nemcsak a felsőoktatás, de az oktatás intézményi környezete is igen megváltozott.

A számos tényező közül (a jogi környezet változásai, a demográfiai hullámzások, a külföldi kapcsolatok jellegében történt változások, csak példaként) jelen esetben a technológia szerepét emeljük ki. A technológia - definíciója szerint - valamilyen feladat elvégzése technikai folyamatokkal, módszerekkel vagy tudás felhasználásával [Merriam – Webster, 2019]. A szótár még említi a speciális tudás, vagy képességek felhasználását, amelyet megszerezhetünk, ha szakértők leszünk valamilyen területen. Ha a technológia e szélesebb körű definícióját tekintjük, akkor megállapíthatjuk, hogy az oktatás és a kutatás mindig használt valamilyen „technológiát”. A 2000-es évektől asszociáljuk a technológiát az információ technológiával, és szinte azonnal az internettel. A 2000-es évek információtechnológiai fejlődése alapvetően változtatta meg azoknak az embereknek az életét, akiknek hozzáférésük volt a fejlett számítógépekhez és hálózatokhoz. De azokét is indirekt módon befolyásolta a globális internet-hozzáférés a jobb minőségű termékek, az intelligens disztribúció, vagy a fejlett logisztika révén, akik nagyon szegény régiókban éltek, és nem volt semmilyen számítógépes hozzáférésük [Berkhout, Hertin, 2001].

Az oktatás nem kivétel, a számítógépek és az internet használata 2019-re olyan természetessé vált, mint a levegővétel, ma már nem lehet oktatást ezek nélkül elképzelni. Azonnal kérdések és problémák sora merül fel: az információhoz való könnyebb hozzáférés vajon javítani fogja-e a hallgatók tanulási motivációját? Ha könnyen hozzáférünk az információhoz, akkor a felszabadult időt vajon több gondolkodásra, mélyebb analízisre, színvonalasabb cikkek megírására, magasabb színvonalú kutatásra fogja a hallgató használni? Mivel tanulni ma már egy telefonon keresztül is bárhol és bármikor lehet, könnyebbé és vonzóbbá fog válni a tanulás? Jobb lesz a hallgatók tudása, mert bárhol és bármikor megszerezhetik? A kutatások sok pozitív és negatív példát mutatnak. Groff [2013] és Costley [2014] hangsúlyozzák a 21. században fontos készségek megszerzését, a hallgatók magasabb szintű elkötelezettségét, és a sokkal gyakorlatiasabb tudás könnyedebb megszerzését.

Az euklidészi mondás, hogy a matematikához nem vezet királyi út, a doktori iskolában is bebizonyosodott. Igaz, hogy a lehetőségek sokkal jobbak, sokkal könnyebb az információhoz hozzájutni, de ez egyben az oktatói tapasztalat alapján azt is jelenti, hogy ennek értéke megváltozott. A hallgatók kevésbé hajlandók memorizálni, és a számukra látókörbővítő, nem azonnali hasznossággal járó tantárgyakat kevesebb lelkesedéssel kezelni. A tudás megszerzése könnyebb, de a rögzítése nem változott. Ennek következtében ugyanolyan könnyen szeretnének emlékezni,

mint az alapinformációt megszerezni, ez pedig nem lehetséges. Az oktatók először ezzel a beállítottsággal az alapképzésen és a mesterképzésen találkoztak, ma már a doktori képzés sem kivétel. A tudás könnyű megszerzésének és rögzítésének igénye találkozott a szervezeten és fegyelmezetten működő doktori iskolával, ahol a tanárok ugyanazt az alázatot és szorgalmas munkát várták és várják el minden hallgatótól a 21. században, mint az 1994-es kezdeteknél. Nem minden hallgató felületes, de a doktorandusz hallgatók között is megjelent a technológia használat által támogatott gyors és kapkodó ismeretelsajátítás igénye.

Az internet az emberek közötti kapcsolatokat is alapjaiban változtatta meg. Amikor a 90-es években még külföldre kellett utazni és a könyvtárakat bújni a színvonalas ismeretekért, ma már két kattintással ugyanazt el lehet érni a saját szobánk kényelméből. Ennek az lett a következménye, hogy a hallgatók nem szívesen utaznak hosszabb időre külföldre, mert nem látják az értékét. Az internet információt ad, de interakciót nem, a külföldi kollégákkal való személyes kapcsolat, a rendszeres, más országokban más felfogással kutatókkal való kapcsolat nem szerezhető meg a gépen keresztül.

A program kihívásai közé tartozik a publikációs nehézségek leküzdése. Magas színvonalú tudományos publikációt készíteni nemcsak időigényes, hanem – a program követelményeinek megfelelően – készségszintű nyelvtudást is igényel. A magyar publikációs térben a 2000-es években megjelentek magas színvonalú lapok, de az ezekben való megjelenés legalább olyan kemény munkát igényel, és évekig tarthat, mint a külföldi lapokban. A külföldi publikációk megjelentetése komoly kihívás, még úgy is, hogy a gyakran használt nyelvekben, mint az angol és a német, rendelkezésre állnak nyelvhelyesség- és stílusellenőrző szoftverek, mégis, már maga a nyelvhelyesség is gondot okozhat.

A tartalom tekintetében ez még nehezebb, A jó minőségű lapok publikációs követelményeit igen nehéz teljesíteni, különösen az új szerzőknek, akiknek még nincsen neve a szakirodalomban. Az internet ezt a gondot csak súlyosbította. A szerkesztők azonnal ki tudják keresni, hogy a beküldő szerző milyen publikációkkal rendelkezik, és ha nem találnak színvonalas cikket, vagy a Google Scholar nem jegyzi a szerzőt, az már eleve hátránnyal indul. A publikációs tér is igen ellentmondásosan fejlődött az internet megjelenése óta. Egyrészt hozzáférhetővé váltak olyan lapok és ismeretek, amelyek elérése a 90-es években elképzelhetetlen volt Kelet-Európában, másrészt viszont a publikációs verseny résztvevőinek száma megsokszorozódott, és itt kell helyt állni a kelet-európai doktorandusz hallgatóknak. Az internet nemcsak a pozitív események színtere, a tudományos világban is megjelentek a parazita újságok, amelyek sok szerzőt csábíthatnak csapdába. Ezek a lapok úgy tűnnek, mintha színvonalasak lennének, és a tájékozatlan szerzőket, főleg a fiatalokat az azonnali bírálat, a gyors és internetes megjelenés ígéretével megtéveszthetik. A Gazdálkodástani PhD program komoly erőfeszítéseket tett és tesz annak érdekében, hogy a publikációs követelmények ne kényszerítsék a fiatalokat elhamarkodott lépésekre. A Közgazdaságtudományi Kar rendszeres konferenciáin elősegíti a hallgatói részvételt, és támogatja a hallgatók országos és nemzetközi konferenciákon való szereplését is. A konferenciákon a cikkekre kapott visszajelzések előrelendíthetik a publikációk fejlesztését és a nemzetközi lapokban való megjelenést.

A program a kezdetektől hallgatóközpontú volt, és ezt a jellegét megőrizte az elmúlt 25 év során. Nemcsak szervezett formában kommunikált a doktori iskola oktatói gárdája a diákokkal, hanem rendszeres személyes konzultációra is mindig lehetőség volt. Az adminisztráció állandó fejlődésen ment keresztül. Ma már elmondható, hogy az elmúlt években kialakult egy olyan adminisztrátori csapat, akik személyes kapcsolatok alapján, hallgatóbarát módon, és a hallgatók érdekeit sajátjukként kezelve szolgálják ki a doktoranduszok speciális igényeit.

5. AZ ISKOLA JÖVŐKÉPE

A Felsőoktatási Törvény 2016-os megváltozása a Gazdálkodástani Doktori Iskolában is alapvető változásokat hozott. A képzés kétszer két éves időszakra való bontása, a komplex vizsga megjelenése nemcsak adminisztratív kihívást jelent, hanem a képzési mód újragondolását is. Az állandó fejlesztések légkörében most már nem elég a világos követelményrendszer, a szigorú és fegyelmezett működés. Olyan támogató struktúrák létrehozatalára van szükség, amelyek segítik a hallgatókat a megváltozott világban az egyes mérföldkövek eléréséhez. Az oktatás módszertanának fejlesztése is napi feladat, a digitális technológiák használata, a szoftverek készségszintű ismeretének megtanítása, és gyakoroltatása, az oktatás digitális hátterének fejlesztése elmaradhatatlan. A tudás (knowledge) átadása mellett, ugyanolyan fontossá vált a tudáshoz vezető úton való sikeres haladáshoz szükséges készségek (skills) fejlesztése. Nemcsak az számít, hogy *mit* tanítanak az oktatók, hanem az is, hogy segítik-e a hallgatóknál a *hogyan*t, a kutatóvá váláshoz szükséges technikai jellegű ismeretek átadását. A tudományos ismeretek feldolgozásához szükséges analitikai és problémamegoldó készségeken kívül a doktoranduszoknak szükséges, hogy képesek legyenek csoportban dolgozni, képesek legyenek együttműködni más hallgatókkal, akár más tudományterületen is. A tudományos munka igen sok nehézséggel jár, a jövőendő tudósoknak tudni kell kezelni a visszautasítást, a negatív feedback-et, tudni kell újrakezdeni, ha valami nem sikerült. Saját maguk motiválása együtt kell, hogy járjon azzal, hogy másoknak is tudjanak segíteni, ha szükséges. A munkájuk eredményét tudni kell közölni a világgal, jó minőségű cikket kell írni, konferenciákon sikerrel kell részt venni, és végül a disszertációjukat is úgy kell megírni, hogy ne csak a tudományos tények legyenek benne helyesek és újak, de olvasható, érthető, jól szerkesztett írásművet adjanak ki a kezükből. [Blickley et al. 2012., Winterton, Delamare - Le Deist, and Stringfellow, 2006. PhD Transferable skills...2019]

A tudomány műveléséhez a tudás megszerzésén kívül szükséges az illető terület szeretete, a munka megbecsülése, és az a meggyőződés, hogy nemcsak a hatalmas áttöréseket találó, zseniális kutatókra van szükség, de a tudomány napszámosaira is, akik apró lépésekben viszik előre választott diszciplínájukat. A doktori iskola a jövőben is törekedni fog, hogy ezt a feladatot is teljesítse, segíteni fogja hallgatóit abban, hogy a gazdálkodástudományok területén jól képzett, a munkájukat igényesen végző, a tudomány iránti tisztelettel és alázattal dolgozó kutatókat, kiművelt emberfőket képezzen.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1993. évi LXXX. törvény a felsőoktatásról
- Armstrong, P. (2019). *Bloom's taxonomy* Vanderbilt University Center for Teaching letöltve: <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/blooms-taxonomy/> 2018. 02.08.
- Bélyácz, I. (2009): A Gazdálkodástani Doktori Iskola tevékenységének önértékelése
- Berkhout, Frans, Julia Hertin (2001). "Impacts of Information and Communication Technologies on Environmental Sustainability: speculations and evidence. Report to the OECD" Brighton, University of Sussex letöltve: <http://www.oecd.org/sti/inno/1897156.pdf> 2018.01.21.
- Blickley, J.L., Deiner, K., Garbach, K., Lacher, I., Meek, M.H., Porensky, L.M., Wilkerson, M.L., Winford, E.M., Schwartz, M.W. (2012): *Graduate Student's Guide to Necessary Skills*

- for Nonacademic Conservation Careers*, in: *Conservation Biology*, Volume 27, No. 1, pp. 24–34, doi: 10.1111/j.1523-1739.2012.01956.x
- Costley, Kevin, C. (2014). “The Positive Effects of Technology on Teaching and Student Learning” letöltve: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED554557.pdf> 2018.01.21
- Groff, Jennifer (2013). “Technology-Rich Innovative Learning Environments” letöltve: <http://www.oecd.org/education/ceri/Technology-Rich%20Innovative%20Learning%20Environments%20by%20Jennifer%20Groff.pdf> 2018. 01. 21.
- Hagan, S. (2016): *TEMPUS IV Programme*, European Union, letöltve: https://eacea.ec.europa.eu/sites/eacea-site/files/2016_12_01-_ca_tempus_iv_study_internationalisation._docx.pdf 2019. 01. 27.
- Merriam-Webster. (2019): *technology* letöltve: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/technology2019>. 05. 25.
- Murphy, E. (1997): *Constructivist Learning Theory* letöltve: <http://www.ucs.mun.ca/~emurphy/stemnet/cle2b.html> 2019.01. 27.
- OECD, Eurostat (2018): *Oslo Manual 2018, Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation* letöltve: https://read.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oslo-manual-2018_9789264304604-en#page1 2019.05.15.
- Pályázat doktori program akkreditációjának elnyerésére (1993)
PhD *Transferable Skills* (2019) letöltve: <https://grad.msu.edu/phdcareers/career-support/skills> 2019. 01.15.
- Schepp, Z. (2018): *Minőségpolitika*. letöltve: <https://ktk.pte.hu/sites/ktk.pte.hu/files/images/dokumentumok/KTK%20minosegpolitika.pdf> 2019. 05.28.
- Winterton, J., Delamare Le-Deist, F., Stringfellow, E. (2006): *Typology of knowledge, skills and competences: clarification of the concept and prototype*. Cedefop Reference series; 64, Luxembourg Office for Official Publications of the European Communities